

Ramona Sanjurjo, pioneira do Opus Dei en Vigo e seareira do Celta

Francisca Colomer, doutora en Historia pola Universidade de Murcia, relata a vida de Ramona Sanjurjo, unha das primeiras supernumerarias do Opus Dei. Nacida o 20 de xaneiro de 1916 en Santiago de Compostela, Ramona medrou nunha contorna dinámica e chea de inquietudes profesionais. Na súa narración Colomer presenta algunhas pinceladas da vida desta muller vital e xenerosa, cuxo

entusiasmo e sacrificio
convertérona nunha figura
destacada no Vigo de principios
do século XX.

12-11-2024

Ramona Sanjurjo Aranaz (voz en
Wikipedia) naceu no seo dunha
coñecida familia de Vigo e
incorporouse ao Opus Dei como
supernumeraria en 1948. Viviu
sempre en Vigo, onde coidou dá súa
familia e participou no
desenvolvemento dos traballos
apostólicos do Opus Dei en Galicia e
Portugal.

O 11 de agosto de 1898, Antonio
Sanjurjo mergullouse non escuro
mar de Vigo a bordo do pequeno
submarino que acababa de construír.
O obxectivo deste novo invento de “O
habilidades”, como lle chamaban vos

seus veciños, era defender a ría de Vigo en caso de ser atacada por un buque de guerra norteamericano si a “guerra de Cuba” estendíase á península. Non houbo necesidade de usalo porque, ao día seguinte da proba, España e Estados Unidos asinaron a paz que, entre outras cousas, declaraba a independencia de Cuba, o lugar ao que Sanjurjo emigraría e no que construíu á súa fortuna.

Antonio era fillo dun reloxeiro de Sada, na Coruña; con 9 anos xa traballaba no taller do seu pai. Con 17 emigrou a Cuba e con moito esforzo conseguiu o diñeiro para poder regresar a Vigo e montar unha fundición. Co paso do tempo foi creando máis empresas nas que desenvolveu moitas innovacións técnicas. Pero o máis orixinal foi o seu interese polo benestar dos seus traballadores: naquela época traballaban de luns a sábado, e o

domingo ían ás fábricas para limpar e cobrar a semana. Antonio Sanjurjo empezou a dar a paga os sábados para que os obreiros tivesen o domingo libre. Tamén organizou unha pequena seguridade social que cubría as pagas dous enfermos e daba unha pensión vitalicia aos xubilados. Participa no goberno local de Vigo, impulsando o desenvolvemento da iluminación, do tranvía e da auga. O día da súa morte a cidade quedou paralizada para homenaxear ao emprendedor, creativo e home bo, que deixaba unha fonda pegada en todos.

Na formación de mozas obreiras... e non fútbol . Antonio era o avó de Ramona Sanjurjo, unha das primeiras supernumerarias do Opus Dei. Ramona naceu o 20 de xaneiro de 1916 en Santiago de Compostela, onde seu pai, Manuel, dirixía unha empresa de autobuses “A Rexional”. Era a quinta filla de Manuel Sanjurjo

e María Aranaz. En 1918 a familia tivo que regresar a Vigo para que Manuel fixése cargo das empresas do a súa pai, e alí naceron o resto dous trece fillos do matrimonio.

Ramona medrou no ambiente dinámico do Vigo de principios do século XX, e nunha familia que tiña unha calidade humana excepcional e moitas inquietudes profesionais. Ramona foi unha muller vital, sincera, irresistible, chea de entusiasmo, alegre, sacrificada e xenerosa.

En canto tivo a idade axeitada, Ramona incorporouse á Acción Católica de Vigo. Esta asociación dedicaba parte do seu tempo á formación de mozas obreiras, unha tarefa afín coas preocupacións sociais que aprenderá na súa familia. Gustáballe moito o fútbol e acudía a miúdo a animar ao o seu equipo, o Celta de Vigo, no estadio de Balaídos, inaugurado en decembro de 1928,

cando ela tiña doce anos. Tamén gustáballe a música e acudía ao ballet e os concertos.

Ramona Sanjurjo tiña vinte anos cando estivo implicada na Guerra Civil Española, na que foi enfermeira voluntaria no hospital que estaba instalado no antigo colexio Apóstolo Santiago de Vigo. Para estes voluntarios estableceranse cursos de formación que lles daba un título oficial de enfermaría.

Rematada a guerra, paso ou tempo, e o 2 de febreiro de 1945, Josemaría Escrivá de Balaguer e Álvaro del Portillo visitaron ao seu gran amigo, o bispo de Tuy-Vigo, José López Ortiz, quen os invitou a acompañalo nunha visita pastoral ao Colexio de San Xosé de Cluny. A esa visita acudiu Ramona Sanjurjo, en representación da Acción Católica da súa parroquia, e este foi o seu primeiro encontro co fundador do Opus Dei.

O beato Álvaro del Portillo e san Josemaría Escrivá no peirao de Bouzas (Vigo)

Exercicios espirituais en Vigo.

Pouco despois, a finais de marzo de 1945, o beato Álvaro del Portillo predicou uns exercicios espirituais no Colexio das Carmelitas da Caridade de Vigo. Foron organizados por Acción Católica e asistiron, como lles gustaba facer todos os anos, Ramona e a súa irmá Milagros. Cincuenta anos despois, Ramona escribiu: «Me llamó la atención el modo de tratar los temas de las meditaciones: era una manera nueva, era algo nuevo, distinto... que me conmovió profundamente porque, aunque había hecho habitualmente Ejercicios Espirituales, Nunca había oído hablar así del Amor de Dios. Fue para mí un gran descubrimiento, un encuentro con Dios como Padre, como Amigo, que me produjo un

gran impacto. El segundo día fui a hablar con él [con Álvaro del Portillo] y me explicó lo que era el Opus Dei. No recuerdo exactamente sus palabras, pero me quedó claro que se trataba de un camino de santidad en medio del mundo. Eso era precisamente lo que yo estaba buscando».

Despois de pensalo uns días, o 3 de abril de 1945, Ramona escribía unha carta a Josemaría Escrivá de Balaguer na que lle pediu ser recibida no Opus Dei. Tamén escribiu a Encarnita Ortega, directora do primeiro centro de mulleres do Opus Dei en Madrid, para presentarse e dicirlle que podería ir coñecela a finais de mes. O 22 de abril puido viaxar a Madrid e coñecer a Encarnita, Nisa e as demais mulleres que vivían nese primeiro centro, na rúa Jorge Manrique. Nesta viaxa Ramona reafirma a súa decisión e

pensa en mudarse definitivamente a Madrid dentro dun mes.

Durante ese mes de maio de 1945, Ramona comunicou a súa decisión aos seus pais e aos seus veciños, e comezou a facer os preparativos para trasladarse á capital. Naqueles días tamén falou con moita ilusión sobre *Camiño*, o libro de San Josemaría, á súa familia e tamén nos encontros de Acción Católica, con gran apoio de todos. Milagros pideu a unha librería que encargaran exemplares do libro e cando chegaron esgotáronse en 24 horas.

O único que lle resultou difícil era o que diría a xente. Vigo era unha cidade pequena na que a súa familia era moi coñecida, e a súa rápida marcha a unha institución tan nova, que apenas comezaba, ía ser motivo de conversa durante moito tempo. Nunha carta a Encarnita díxolle sinceramente: «A lo que más miedo

le tengo es a la gente y a servir de blanco a todo el mundo [...]. Cuando me marche que digan lo que quieran. Como el que se sepa creo [que] es lo [que] más me molesta, se lo he ofrecido a Dios ¡para que él haga con mi “molestia” lo que quiera!».

Ramona en Madrid. Finalmente, o 29 de maio de 1945, chega a Madrid acompañada da súa nai. Ao día seguinte puideron saudar a san Xosemaría, quen os recibiu con moito agarimo. Falaban de como sería a vida de Ramona en Madrid, xa que ía traballar na residencia universitaria da Moncloa, iniciada en 1943 polo propio san Josemaría. Tranquila despois de ver onde e con quen viviría a súa filla en Madrid, María Aranaz volveu a Vigo pensando que tardarían varios meses en vela de novo.

Pero Deus tiña outros plans. Ramona, o furacán Ramona, digna neta do seu

avó, marchara de Vigo para sempre sen esperar os resultados dunhas probas médicas á que se someteu porque levaba tempo padecendo unha inusitada sensación de fatiga. Un mes despois de estar en Madrid chegaron os resultados das probas: tiña tuberculose e tivo que someterse inmediatamente a un tratamento.

Seguro que os resultados das probas non a sorprenderon. O seu tío Fernando, irmán do seu pai, morrera de tuberculose. A mesma enfermidade levou a súa irmá María Antonina. E María Antonina era unha muller moi activa e deportista, practicaba hóckey herba, e en 1932 fundou en Vigo o Hóckey Atlántida. Tamén estudou perito comercial e traballou na Escola Profesional de Comercio. Máis adiante matriculouse en Dereito na Universidade Central e na Escola Superior de Estudos Mercantiles, en Madrid, e aloxouse na Residencia de Señoritas. Recibiu

unha bolsa para estudar no Smith College de Northampton (Massachusetts, Estados Unidos) no curso 1934-35, e ao ano seguinte estudou Xeografía na Universidade Clark. Alí enfermou de tuberculose e regresou a Vigo, onde morreu en 1939 aos vinte e nove anos.

Ese mesmo ano, lembrou Ramona, xa tiña "algo de pulmón", dixo, e recoñeceu que, a pesar de perder a súa irmá, non se coidaba. Agora, en xuño de 1945, a enfermidade reaparece nela e na súa irmá Dolores e en setembro chegou ao seu irmán Fernando.

Ramona tivo que deixar de traballar, abandonar a populosa cidade de Madrid e concentrarse en superar a súa enfermidade. A súa nai, María, volveu á capital para recollela. Antes de marchar foron despedirse de Josemaría Escrivá de Balaguer. Ramona escribiu nas súas

lembranzas: «Fui con mi madre a despedirme del Padre a Lagasca y me dijo que Dios me había pedido una cosa difícil pues nadie se iba a creer que no había perseverado por estar enferma, y aconsejó a mi madre que me llevase a un sanatorio, como así fue». Na viaxe de regreso, Ramona pensaría en como volver a ter que enfrontarse ao “qué dirá la gente”, comentarios que tanto lle costaba aceptar. E volveunos ofrecer a Deus.

Ramona debía deixar de traballar, saír de la populosa ciudad de Madrid, centrada en superar a su enfermidade. A súa nai, María, volveu á capital para recollela. Antes de decir foron a despedirse de Josemaría Escrivá de Balaguer.

Ramona escribiu nos seus recordos: «Fui con mi madre a despedirme del Padre a Lagasca y me dijo que Dios me había pedido una cosa difícil pues nadie se iba a creer que no había perseverado por estar

enferma, y aconsejó a mi madre que me levabase a un sanatorio, como así fue». Na viaxe de volta, Ramona pensaría en que de novo tiña que enfrontarse ao “que dirán”, aos comentarios da xente que tanto lle custaba aceptar. E volveunos a ofrecer a Deus.

Atopar a Deus na enfermidade . O 17 de xullo de 1945 Ramona ingresa no sanatorio Nuestra Señora del Carmen, na Estrada, Pontevedra. O sanatorio fora inaugurado un ano antes polos doutores Saturio e Manuel de la Calle Sáenz. Tiña vinte e oito camas e estaba atendida por monxas franciscanas terciarias. O capelán naqueles anos era o crego Adolfo Camba. Os médicos dixéronlle a Ramona que, sen cansazo, podía ler e coser, pero que o principal era descansar, seguir unha dieta especial e tomar medicamentos.

Os días foron moi longos para a activa Ramona, que non desaproveitou a oportunidade de encher o seu tempo con tarefas que non requirían moito esforzo: a lectura; costura (cosía manteis para a súa familia e para os centros do Opus Dei que se abrían en España, e roupa para os oratorios); aprender inglés (nunca o aprendeu ben, pero estaba moi interesada); escribir cartas (escribiu practicamente todos os días a Encarnita, a Guadalupe ou Nisa, as mulleres do Opus Dei que coñecera en Madrid; de cando en vez escribía a don Álvaro del Portillo e a san Josemaría); e seguía as normas de piedade que incorporara á súa vida ao entrar no Opus Dei.

Nunha desas cartas ao beato Álvaro del Portillo cóntalle o seu plan de vida no sanatorio: «A las 8 me traen la Comunión, doy gracias y hago oración hasta las 9 ¼ en que desayuno. Como hasta las 10 ½ no

me incorpora, hago un rato de lectura espiritual. A la 1 ½ como y después tengo que hacer 2 horas de reposo absoluto y aprovecho para rezar dos partes del Rosario, una al principio y otra al final. Antes de merendar doy hora y media de clase de inglés. De 6 ¼ a 7 ¼ hago oración, después como hasta la hora de la cena, rezo la otra parte del Rosario, examen [de conciencia] ya las 11 ¼ he terminado todo».

Nos momentos de desalento, porque os resultados das probas non acababan de saír ben, animábase lendo as cartas que lle chegaban con noticias do desenvolvemento do Opus Dei por toda España: a apertura de centros en Bilbao, Sevilla e Santiago de Compostela, as persoas que se achegaban aos apostolados, as pequenas anécdotas da vida cotiá no centro de Jorge Manrique e na administración da residencia Moncloa... Mantivo o contacto con

todos e con todo durante os meses pasados no sanatorio. Non tiña dúbida de que nunhas semanas regresaría a Madrid.

Regreso a Vigo

A finais de outubro de 1945 déronlle o alta e regresou a Vigo, porque debía gardar cama e seguir unhas recomendacións sobre o descanso que lle impedirían facer vida normal nun ano ou dous. Isto non entraba nos seus plans. Nunha carta a Encarnita dicíalle: «Es una cosa que no tiene más explicación de ¡que Dios lo quiere! Y ¡que bendita sea su Voluntad!, pero qué mal sé aprovecharla», porque lle custaba aceptar a vida tranquila de enferma crónica. A finais de abril de 1946 enviáronlle de Madrid unha reliquia de Isidoro Zorzano, un dos primeiros membros do Opus Dei, falecido con fama de santidade tres anos antes,

para que lle pedise pola súa curación.

Pasaban os meses e Ramona non melloraba. E empezou a aceptar que Deus quería en Vigo, e que tiña que participar no Opus Dei en Vigo e desde Vigo. A pesar das súas limitacións, comezou a preocuparse por achegar a Deus ás súas amigas e coñecidas; pensaba en persoas que puidesen aloxarse nas residencias de estudantes que o Opus Dei ía abrindo por varias cidades de España, ou que puidesen traballar na atención doméstica desas residencias; non se esquecía de felicitar os santos e aniversarios, enviaba –e recibía– algún agasallo por Reises, cosía e buscaba teas e deseños e ata receitas para que as cociñeiras dos centros do Opus Dei puidesen innovar; seguiu moi de preto o desenvolvemento do Opus Dei, e tamén tivo que explicar en varias ocasións que era esa institución nova na Igrexa que

algúns non acababan de comprender. De Vigo a Madrid ían e viñan cartas con todas estas noticias e recados.

Nelas tamén escribía sobre do continuo crecemento da súa numerosa familia, das vodas, traballos, viaxes e reunións familiares, e tamén das enfermidades e mortes imprevistas. Cando a saúde permitíallo viaxaba a Madrid e pasaba alí uns días na residencia de universitarias Zurbarán. Porque, aínda que Ramona non realizara ningunha incorporación de tipo xurídico ao Opus Dei, nunca se cuestionou a súa vocación. Ela pensaba que tiña un compromiso que era para sempre, como escribiu nunha carta a Encarnita: «Hoy hace el año que estuve ahí. Todo el día estuve acordándome. Pedid mucho por mí para que me lo acuerde siempre y

pueda cumplir lo que aquel día prometí».

A incorporación á Obra como supernumeraria

Así chegou o mes de marzo de 1948. O día 18 a Santa Sé aprobou o estatuto que permitía a incorporación xurídica á Obra de persoas solteiras ou casadas que «empregan como medios de santificación e apostolado as súas propias ocupacións familiares e a súa profesión». E de novo un 3 de abril, tres anos despois de escribir a súa primeira carta a san Josemaría, el mesmo quixo darlle a noticia do cambio xurídico que permitía a Ramona pedir a admisión como supernumeraria do Opus Dei. Ao día seguinte, Ramona escribiu a que ela mesma chama «a segunda carta» de petición de admisión, que remataba dicindo: «Si hasta ahora estaba unida a Vds., desde ahora lo estaré mucho

más y dispuesta a trabajar en el sitio y lugar donde Vds. quieran y como quieran».

A vida de Ramona continuou como antes, cun único cambio: abriuse un centro do Opus Dei en Santiago de Compostela, o Colexio Maior A Estila, e a partir dese momento Ramona comezou a ir alí, no canto de ir a Madrid, para recibir a formación cristiá que dá o Opus Dei e axudar nas diversas tarefas da administración doméstica do colexio maior, cando a súa saúde permitíallo.

Outra consecuencia da apertura da Estila é que Ramona xa non estivo soa para dar a coñecer o Opus Dei e facer apostolado en Vigo; as mulleres do Opus Dei que traballaban na administración do colexio maior comezaron a viaxar regularmente a Vigo para dar charlas de formación cristiá e falar con quen se interesaba

por coñecer máis a fondo esta, naquel entón, nova institución de la Iglesia. Tamén empezou a ir un sacerdote, don Federico Suárez, para predicar un día de retiro ao mes.

Así comezou a crecer o número de mulleres que se formaban cristianamente nas actividades apostólicas do Opus Dei, e varias delas pediron a admisión. En 1951 xa eran nove, algunhas delas numerarias, que pronto se foron a vivir a outras cidades nas que había centros do Opus Dei. En 1958 formouse o primeiro grupo de cooperadoras, e ao ano seguinte xa había trece supernumerarias en Vigo. As actividades de formación realizábanse normalmente no Hotel Continental ou en casa dalgunha delas. Pero xa era necesario conseguir un lugar axeitado, e Ramona comezou a preguntar entre os seus coñecidos quen podería

alugarlles un piso para esta finalidade.

Pronto atoparon un no que instalaron un pequeno oratorio; celebrouse a primeira Misa en outubro de 1959. Chamáronlle como o que era: “O Piso”. Nel tiñan círculos, charlas, conferencias e clases de doutrina cristiá, meditacións, retiros, confesións. Pero o seu obxectivo era comprar unha boa casa que servise ademais para levar a cabo algún proxecto social para Vigo; nas súas conversacións pensaron que o máis adecuado era unha escola profesional para promocionar ás mulleres, e así naceu o que en 1967 sería a Escola de Secretariado Aloya. Ramona contaba divertida a Álvaro del Portillo que o seu grupo de supernumerarias, todas maiores de cincuenta anos, puxera coas súas propias mans unha residencia para as mozas que ían estudar: en dezaoito días montárona,

con corenta camas. Non está mal para a neta de Antonio “o habilidades”, que construíu o seu submarino en dous meses...

Ramona tamén se preocupaba polas iniciativas do Opus Dei noutros lugares. Animou a moitas mozas que ían vivir a Madrid a que se aloxasen no Colexio Maior Zurbarán. Colaborou nos preparativos da viaxe de Nisa González Guzmán a Estados Unidos, grazas aos contactos da súa familia cos países anglófonos, debido aos seus negocios. En 1954 encargouse de todas as xestións da viaxe a Colombia das mulleres que ían comezar alí o traballo apostólico do Opus Dei, e que partiron en barco desde Vigo. Se carteaba regularmente con Encarnación Ortega en Roma, con Nisa González Guzmán en Chicago, con varias persoas en Londres, e enviáballes agasallos e doces en Nadal.

Pero especialmente implicouse nos inicios do Opus Dei en Portugal. Axudou en todo: facía xestións, compraba roupa e aveños para as casas, e estaba ao dispor das familias das que se foron a Portugal para o que fose necesario, tamén para acompañalas ante calquera problema se elas non podían vir atendelas.

Servir e amar

En 1953 a Cruz Vermella inaugurou un moderno hospital en Vigo. Os responsables propuxeron a Ramona encargarse dos cursos de formación que se ían a impartir aos enfermeiros. Aceptou o encargo porque lle abría un campo de formación profesional e humana para moitas persoas.

Nunca deixou de lado o axudar aos necesitados. «Me gustaría hacer en los “ratos perdidos” algo de calceta para los pobres», escribía en 1954,

referíndose aos intres nos que tiña que estar cos seus pais simplemente falando e acompañándoos. Non levaba nada ben a inactividade! Tamén fixo xestións para atender a nenos desnutridos de familias pobres, para que lles fixesen unha revisión no hospital ou para conseguirlles praza nun hospicio.

Unha das súas grandes ilusións foi viaxar a Roma. Despois de sortear moitos problemas como a falta de diñeiro e os requisitos para obter o pasaporte, o 28 de abril de 1951 puido visitar a Cidade Eterna e quedou todo o mes de maio vivindo en Villa Sacchetti, sede central do Opus Dei. Nese tempo puido falar varias veces con san Josemaría.

Todo isto compaxinouo con ser un apoio na súa familia, tan numerosa. Ao ser a única irmá solteira, vivía cos seus pais e encargábase deles, e nos últimos anos da súa vida dedicoulles

todo o seu tempo; ademais, habitualmente facíase cargo dos sobriños, acudía xunto ás súas irmás para axudarlles cando daban a luz e, especialmente nas situacións de mortes prematuras ou de enfermidades graves, foi apoio para todos. Procuraba que todos tivesen boa formación humana e cristiá. Toda esta actividade tiña como motor o amor, o seu amor a Deus, o seu amor polas almas, o seu amor pola súa familia e, como freo, unicamente a súa mala saúde: case continuamente tiña décimas de febre, e se non facía repouso terminaba con algunha recaída que a deixaba na cama varios días.

Últimos anos

A principios dos anos 80 do século XX empezou a sufrir crises coronarias e tivo que reducir a súa actividade fóra de casa. Pero, como era de esperar, enxeñoullas para seguir facendo algo

útil, e comezou a coser para conseguir diñeiro para as iniciativas apostólicas. Ademais, sentía a responsabilidade de contar ás máis novas todo o que vivira ela desde os inicios do Opus Dei, como modo de facerlles amar a súa vocación.

Aínda puido cumprir unha ilusión, a pesar do seu estado de saúde, en 1991: viaxar a Roma á ordenación episcopal de Álvaro del Portillo. Despois escribiulle para contarlle a viaxe e darlle as grazas: «Empezó todo en aquel curso de retiro, haré en marzo 46 años, y en el que V. me dio a conocer el Opus Dei, que tanto ha llenado mi vida y me ha hecho tan feliz».

Ramona Sanjurjo morreu o 23 de febreiro de 2001 como consecuencia dun derrame cerebral. Nos últimos meses apenas falaba, pero sempre estaba a rezar co rosario na man. Atendérona con gran dedicación e

afecto ata os seus últimos momentos, tanto a súa familia como as persoas do Opus Dei.

O final da súa existencia transcorreu nun continuo agradecemento, porque vía os froitos da súa vida entregada. Nunha das súas cartas, uns anos antes da súa morte, dicía: «Esa mañana cuando pensaba en la tertulia -en Santiago- recordé que el año 48 o 49 haciendo el curso de retiro en la administración de La Estila (...) el sacerdote, que era D. Federico Suárez me dijo: “Ramona, no te agobies, pero Vigo depende de ti”. Y al verme allí con tanta gente, lo que fue, las gracias que di. Cómo me acordé de nuestro Padre, [de lo que nos decía]: “soñad y os quedaréis cortos”».

Francisca Colomer é doutora en Historia pola Universidade de Murcia. Investigou sobre a novo

paradigma historiográfico, o papel do historiador e a biografía como método histórico. Actualmente dedícase á historia contemporánea de España, enfocándose na reconstrución das circunstancias de individuos e grupos específicos. Entre os seus estudos cóntase unha investigación publicada na revista *Studia et Documenta* na que analiza a vida de Ramona Sanjurjo.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
gl-es/article/ramona-sanjurjo-a-
primeira-supernumeraria-de-vigo/](https://opusdei.org/gl-es/article/ramona-sanjurjo-a-primeira-supernumeraria-de-vigo/)
(24-03-2025)